

Jordbrukslandskapets Greta Garbo

Ulf Blomkvist

Stora förändringar har skett i jordbrukslandskapet sedan slutet av 1800-talet. Allt började med att ängen tappade sin betydelse och omvandlades till åker. Den omfattande dräneringen som följde ledde till att 98 procent av våtmarken i Sverige försvann. Mekaniserad slåtter, gödning och skiftet från hö till ensilage skyndade på utvecklingen ytterligare. Den produktiva marken dränerades och användes medan den mindre användbara marken lämnades att växa igen. För många arter i jordbrukslandskapet var detta dubbelt negativt och antalet lämpliga habitat har snabbt sjunkit i antal i och med att landskapet fragmenterats.

En av de berörda arterna är kornknarren (*Crex crex*). Några har hört den, väldigt få har sett den lilla fågeln med det besynnerliga, elektriska lätet. Kornknarren är en liten rall som lever ett hemlighetsfullt och undanskymt liv i den höga vegetationen. Dåtidens strandäng har på grund av landskapsförvandlingen bytts ut mot åker och vall. Populationstalen ligger idag troligtvis omkring 1000 hanar, men så har det inte alltid varit. I slutet av 1800-talet tros det ha funnits runt 60 000 kornknarrar i Sverige. Förutom habitatförlusterna har också den allt tidigare slåttern satt käppar i hjulet för kornknarren då redan och ägg förstörs och ungar dödas. Kornknarren är listad som sårbar i Sverige och missgynnad globalt.

På grund av det hemlighetsfulla beteendet är artens populationstal svåra att uppskatta och det enda som möjliggör en inventering är hanarnas sång. Detta faktum exkluderar honor och ungar och kan försvåra bevarandearbetet. År 2008 var kornknarren Sveriges Ornitologiska förenings riksinventeringsart, i ett försök att samla in mer information om kornknarrrens situation i landet.

Bevarandet av värdefulla habitat är den viktigaste komponenten i bevarandearbete och det har GIS (Geographical Informations Systems) och GPS (Geographical Positioning Systems) underlättat och möjliggör numera habitatstudier i större skala. I den aktuella studien utfördes en "ecological niche factor analysis" (ENFA) i GIS-programmet Biomapper. En sådan analys besvarar frågor: var kan organismen etablera sig och vad söker organismen efter.

Analyserna gjordes på resultat från inventeringar 2007 och 2008 och de två resultaten skiljde sig en aning åt. I båda fallen beskrevs arten som en generalist inom sitt habitat i Uppland men när kornknarrrens habitat skulle jämföras med det genomsnittliga, tillgängliga habitatet gavs två olika bilder. Habitatet med 2007 års inventering skiljde sig från det genomsnittliga, tillgängliga medan habitatet med 2008 års inventering skiljde sig avsevärt.

Stora osäkerheter uppdagades dock i programvaran, och de kunde inte lösas, ens av programmets konstruktör. Det var därför inte möjligt att få några tillförlitliga svar på de frågor som analysen avsåg att besvara.

Examensarbete i biologi, 30hp, 2008
Institutionen för biologisk grundutbildning, Avdelningen för populationsbiologi och naturvårdsbiologi, Uppsala Universitet
Handledare: Jacob Höglund